

Sprawozdanie z warsztatów "Literaturübersetzung im deutsch-polnischen Kulturdialog - T. Różewicz in der Übersetzung ins Deutsche"

22.11.2016

Reported by Reported by Angelika Siadaczka

W dniach od 1 do 3 czerwca w murach Collegium Polonicum w Słubicach odbyły się warsztaty literackie dla początkujących adeptów sztuki tłumaczenia zorganizowane wspólnie przez Fundację Archiwum Literackie Karla Dedeciusa, Archiwum Karla Dedeciusa, Collegium Polonicum oraz Europejski Uniwersytet Viadrina. Dla Archiwum było to pierwsze takie wydarzenie poświęcone tłumaczeniom literackim, lecz zgodnie z obietnicami organizatorów, na pewno nie ostatnie. Studenci filologii niemieckiej, slawistyki oraz kulturoznawstwa z dziesięciu uniwersytetów, zarówno polskich jak i niemieckich, spotkali się, aby pod opieką zaproszonych profesorów przedstawić przygotowane przez siebie prezentacje dotyczące Tadeusza Różewicza i jego recepcji w Niemczech oraz aktywnie uczestniczyć w zaplanowanych przez organizatorów warsztatach. Dla uczestników wydarzenie to było podsumowaniem pracy wykonanej podczas seminariów poświęconych życiu i twórczości Różewicza, tłumaczeniom jego utworów na język niemiecki oraz ogólnym zagadnieniom translatoryki, które odbywały się w semestrze letnim na każdym z dziesięciu uniwersytetów.

Program warsztatów był bardzo urozmaicony. Każdy dzień podzielony został na dwie główne części: przed południem uczestnicy brali udział w teoretycznych rozważaniach na temat twórczości Tadeusza Różewicza – były to prezentacje przygotowane przez studentów, natomiast popołudnia poświęcone były warsztatom, podczas których zdobywali oni praktyczne umiejętności.

Pierwszego czerwca głos zabrali studenci Uniwersytetu w Poczdamie i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w prezentacji pt. „»Gerettet« oder »Davongekommen«? Literaturübersetzung im deutsch-polnischen Kulturdialog: Tadeusz Różewicz" oraz studenci Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie, którzy wygłosili wykład pt. „»Stara kobieta wysiaduje« in den deutschen Übersetzungen: Probleme der sprachlichen Asymetrie".

Po przerwie obiadowej uczestnicy wzięli udział w warsztatach teatralnych poprowadzonych przez Marię Dębicz, wieloletniego kierownika literackiego Teatru Polskiego we Wrocławiu oraz przyjaciółkę rodziny Różewiczów. Studenci mieli okazję usłyszeć wiele ciekawych opowieści „zza kulis" teatralnych. Obejrzel również projekcję filmu „Gliwickie lata Tadeusza Różewicza", którego współscenarzystką jest pani Maria Dębicz oraz mogli dać upust swojej kreatywności i wcielić się w role Dziewczyny oraz Głodomora – głównych postaci dramatu Tadeusza Różewicza pt. „Odejście Głodomora".

Czwartek, drugiego czerwca rozpoczął się od trzech prezentacji: „Übersetzungen der Texte von T. Różewicz ins Deutsche (Dichtung und Prosa)", „Einfacher Stil – schwierige Übersetzung: zwei Gedichte von Różewicz in deutscher Übersetzung (»Ocalony«, »Ojciec«)" oraz „Übersetzungsprobleme bei der Lyrik und Prosa von Tadeusz Różewicz an ausgewählten Beispielen (»Warkoczyk«, »Śmierć«, »Matka odchodzi«)" przygotowanych kolejno przez: Centrum Alexandra Brucknera w Halle, Europejski Uniwersytet Viadrina oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prelegenci skupili się na analizie i porównaniu tłumaczeń poezji w wykonaniu wybitnych tłumaczy: Karla Dedeciusa, Henryka Bereski i Güntera Kunerta. Ożywiona wymiana zdań po zakończeniu prezentacji pokazała wyraźnie, że tak naprawdę każdy z nas odbiera poezję w sposób absolutnie indywidualny, a każda z metod tłumaczenia poezji ma tak samo wielu zwolenników, jak i przeciwników. Następnie swój wykład pt. „Rezeption Różewicz in Polen und in Deutschland" przeprowadzili studenci Uniwersytetu w Moguncji oraz Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie.

Czwartkowe popołudnie poświęcone było najbardziej przez wszystkich wyczekivanemu wydarzeniu, czyli warsztatom tłumaczeniowym ze zdobywcami Nagrody im. Karla Dedeciusa (przyznawanej raz do roku za wybitne osiągnięcia w dziedzinie polsko-niemieckich tłumaczeń literackich przez Fundację im. Roberta Boscha) – dr Katarzyną Leszczyńską i dr Svenem Sellmerem. Wszyscy uczestnicy zostali podzieleni na 4-5-osobowe grupy i otrzymali po dwa teksty, z których tłumaczeniem musieli się zmierzyć (jeden z nich wymagał przetłumaczenia na język niemiecki, drugi – na polski). Zadanie to było o tyle trudne, iż teksty były poświęcone aktualnym tematom politycznym oraz były głęboko osadzone w kulturze danego kraju. Burzliwe dyskusje oraz wyniki końcowe w każdej z grup były ciekawym doświadczeniem, przede wszystkim kulturowym i językowym, zarówno dla studentów, jak i dla prowadzących.

Na zakończenie dnia wszyscy uczestnicy wybrali się na podium dyskusyjne ze zdobywcami Nagrody im. Karla Dedeciusa, które było otwarte także dla gości nie biorących udziału w warsztatach literackich.

Trzeci czerwca rozpoczął się od prezentacji Uniwersytetu Jana Gutenberga w Gernersheim pt. „Korrespondenz des Dichters mit seinen Übersetzern (K. Dedecius und H. Bereska)". Jako następni głos zabrali studenci Uniwersytetu Łódzkiego w wykładzie „Das Bild Różewicz im Briefaustausch mit seinen Übersetzern: Karl Dedecius und Henryk Bereska". Obydwie prezentacje dały wgląd w stosunki, nie zawsze przyjacielskie, jakie panowały pomiędzy Tadeuszem Różewiczem i jego tłumaczami oraz pomiędzy samymi tłumaczami – a w szczególności między Karlem Dedeciusem i Henrykiem Bereską.

Podczas trzech dni trwania warsztatów, oprócz uczestniczenia w obligatoryjnych zajęciach, każdy uczestnik miał możliwość przejrzania zbiorów Archiwum Karla Dedeciusa. Znajduje się tam m.in. korespondencja Karla Dedeciusa z Tadeuszem Różewiczem, której tłumaczeniem studenci zajmowali się podczas seminarium translatorskiego odbywającego się na każdym z dziesięciu uniwersytetów. W bibliotece Collegium Polonicum uczestnicy mogli także obejrzeć wystawę pt. „Karl Dedecius i polscy nobliści", która powstała dzięki zaangażowaniu Archiwum.

Chociaż warsztaty były poświęcone głównie osobie Tadeusza Różewicza i tłumaczeniom jego twórczości na język niemiecki, wiedza i doświadczenie, jakie wynieśli uczestnicy, znajdą zastosowanie w tłumaczeniu także innych rodzajów literatury. Studenci mieli okazję sprawdzić swoje umiejętności językowe, a także poznać autorytety w

d dziedzinie tłumaczeń literackich i uzyskać odpowiedzi na trapiące ich pytania. Pasja, z jaką opowiadali o swojej pracy dr Leszczyńska i dr Sellmer bez wątpienia zasiała ziarno w niejednym umyśle i wpłynęła na zainteresowanie młodych ludzi chyba najtrudniejszym rodzajem tłumaczeń, jakim są tłumaczenia literackie.

Cały długoterminowy projekt, obejmujący przygotowanie i przeprowadzenie seminariów na dziesięciu polskich i niemieckich uniwersytetach, współpracę studentów podczas tłumaczenia korespondencji Tadeusza Różewicza z Karłem Dedeciušem na język niemiecki oraz wyżej opisane warsztaty, został zorganizowany dzięki wsparciu organizacji, które działają na płaszczyźnie stosunków polsko-niemieckich: Fundacji im. Roberta Boscha, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Fundacji Marion Dönhoff.

<https://www.pol-int.org/en/node/4430?j5Q6rewycZ5HtUDXTWpx7UZE=1&cr=5358>